

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) raames välja makstud toetuste jaotumine 2014. a. andmetel.

Töö teostaja FIE Eduard Matveev Põllumajandusuuringute Keskuse põllumajanduskeskkonna seire büroo tellimusel

ÜPP TOETUSTE JAOTUMINE

ÜPP toetuste jaotumine maakonniti

MAK 2007-2013 2. telje meetmetoetuste üldisesse põllumajandustoetuste konteksti paigutamiseks ning laiema tausta saamiseks toetuste võimalikust mõjust maakonnas, on vaadeldud ÜPP I ja II samba toetuste jagunemist maakondade vahel aastatel 2013-2014. I samba toetuste analüüsimisel võeti arvesse kõik PRIA poolt väljamaksmisele kuulunud otsetoetused, põllumajanduse turukorralduse toetused ja riiklikud toetused. Pindalapõhiseid üleminekutoetusi 2014. aastal ei makstud. II samba ehk MAK 2007-2013 meetmetoetustest võeti analüüsimisel arvesse kõik väljamaksmisele kuulunud 1., 2., 3. telje ja LEADER meetme toetused.

Toetuste jaotamisel maakonniti (Lisa 1) on aluseks võetud PRIA kliendiregistris olev toetuse saaja postiaadress, kuna toetuste sidumine konkreetse tegevusmaakonnaga on keeruline. Postiaadress näitab tavajuhtudel seda põllumajandustootja kontori asukohta või elukohta, mille ta ise on esitanud PRIA kliendiregistrisse ning mida uuendatakse juhul, kui PRIA-sse on põllumajandustootja poolt sellekohane avaldus esitatud. Põllumajandustootjate maad võivad paikneda mitmes maakonnas ja seetõttu tuleb arvestada, et antud maakondlik jaotus ei pruugi näidata tegelikke toetuste kasutamise piirkondi. 2013. aasta kohta käivate andmete analüüsil on kasutatud PRIA andmepäringut 15.04.2014 seisuga ja 2014. aasta kohta 31.01.2015 seisuga.

ÜPP I ja II samba toetuste jaotumine

Sarnaselt eelnevale aastale rakendati ka 2014. aastal Eestis toetuste ümbersuunamist ehk teisisõnu taotlejale makstavate otsetoetuste kogusumma vähendamist¹. Nimetatud vähendamisi rakendatakse taotlejatele, kelle otsetoetuste kogusumma on üle 5000 euro. Lisaks rakendus alates 2013. aastast Eestis finantsdistsipliin², mis puudutab EL eelarvest rahastatavate toetuste vähendamist ehk ÜPT-d ja piimasektori eritoetust. (PM, 2014a)

2014. aastal maksti nii I kui ka II samba toetusi välja vähem kui 2013. aastal. I samba raames väljamakstud toetuste summa oli 115 mln eurot, mis on 10,4 mln eurot vähem kui eelneval aastal ja II samba raames vastavalt 121 ja 39,9 mln eurot.

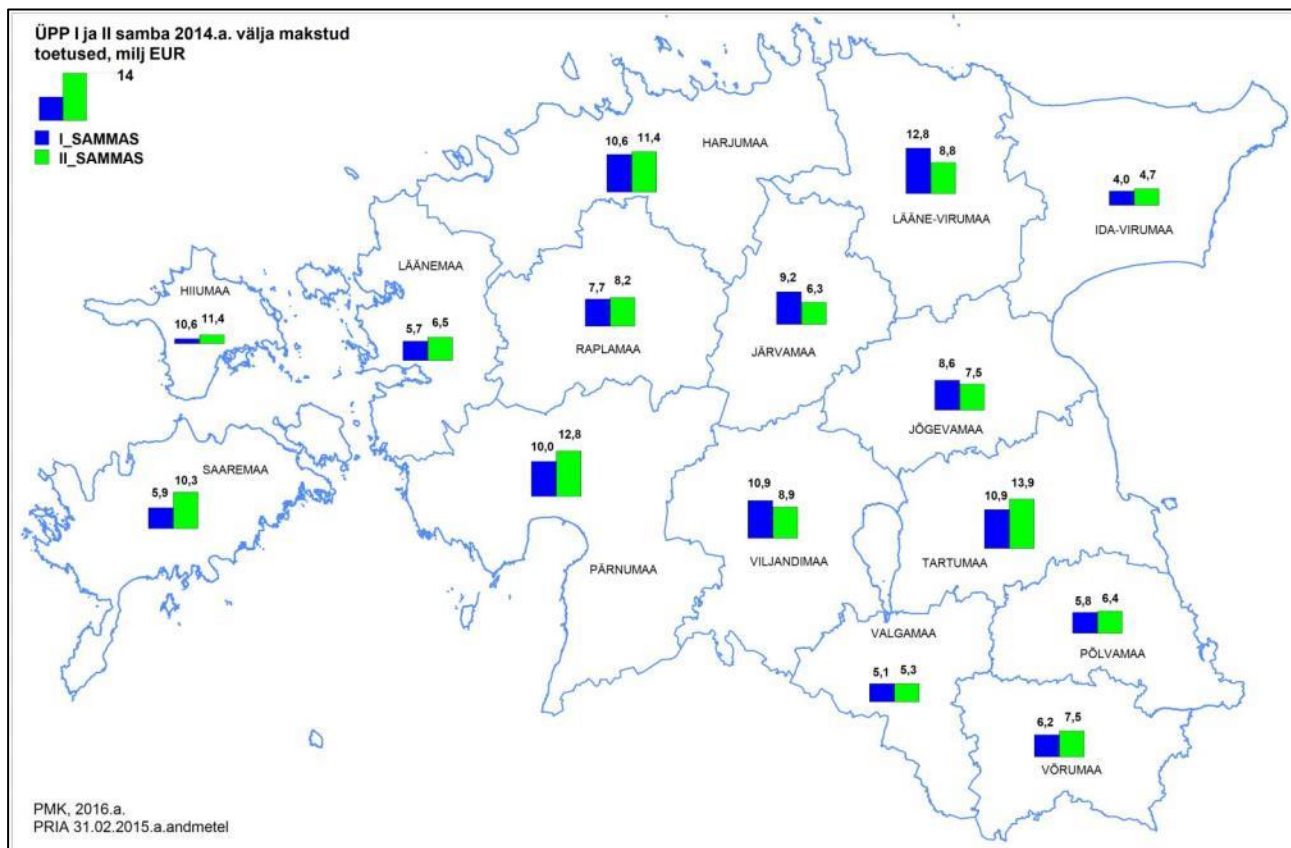
Lääne-Virumaa põllumajandustootjad said sarnaselt eelnevatele aastatele ka 2014. aastal kõige enam I samba toetusi (12,8 mln eurot; Joonis 1). Järgnesid Tartumaa ja Viljandimaa (mõlemad 10,9 mln eurot). 2014. aastal vähenesid toetused võrreldes 2013. aastaga enamikes

¹ Vähenduste aluseks on nõukogu määruse (EÜ) nr 73/2009 artikkel 7 lõige 1 punkt d ja lõige 2 ning artikkel 132 lõige 2 punkt b
² Euroopa Nõukogu on finantsdistsipliini (otsetoetuste summa vähendamine) rakendamiseks vastu võtnud määruse (EÜ) nr 1181/2013, milles käsitletakse määruses (EÜ) nr 73/2009 sätestatud otsetoetuste kohandamise määra kehtestamist. 2014. aastal oli otsetoetuste kohandamise määr üle 2 000 euro suurustele otsetoetuste summadele 1,393041%.

maakondades. Üheks toetuste kogusumma vähenemise põhjuseks on kindlasti see, et 2014. aastal ei makstud ühtegi üleminekutoetust³.

II samba toetuste 2014. aasta kogusumma oli sarnaselt 2013. aastale kõige kõrgem Tartumaa (13,9 mln eurot), järgnesid Pärnumaa (12,8 mln eurot) ja Harjumaa (11,4 mln eurot). Võrreldes 2013. aastaga on toetuste kogusumma kõigis maakondades vähenenud (0,2-3,7%) Üheks vähenemise põhjuseks on 2. telje meetmete kohustusperioodide lõppemine 5947 taotlejal 2014. aastal (MEM, 2015c).

Joonis 1. ÜPP I ja II samba välja makstud toetuste jagunemine maakonniti 2014. aastal (PRIA, 31.01.2015 andmetel)

ÜPP II samba toetuste jaotumine

MAK 2007-2013 raames väljamakstud toetustest moodustasid 2014. aastal kõige suurema osa 2. telg (49%) ja 1. telg (32%), järgnesid LEADER (12%) ning 3. telg (7%). 2013. aastaga võrreldes vähenes 1. telje väljamaksete kogusumma 25 mln euro võrra, 2. telje väljamaksete kogusumma jäi samale tasemele. Kolmanda telje ja LEADER väljamaksete kogusumma vähenes vastavalt 7 ja 3 mln eurot.

Maakondlikus jaotuses maksti 1. telje⁴ meetmete raames 2014. aastal välja enim toetusi Tartumaa põllumajandustootjatele – 5,9 mln eurot (2013. a 9,5 mln eurot; Joonis 2; Lisa 1). 2.

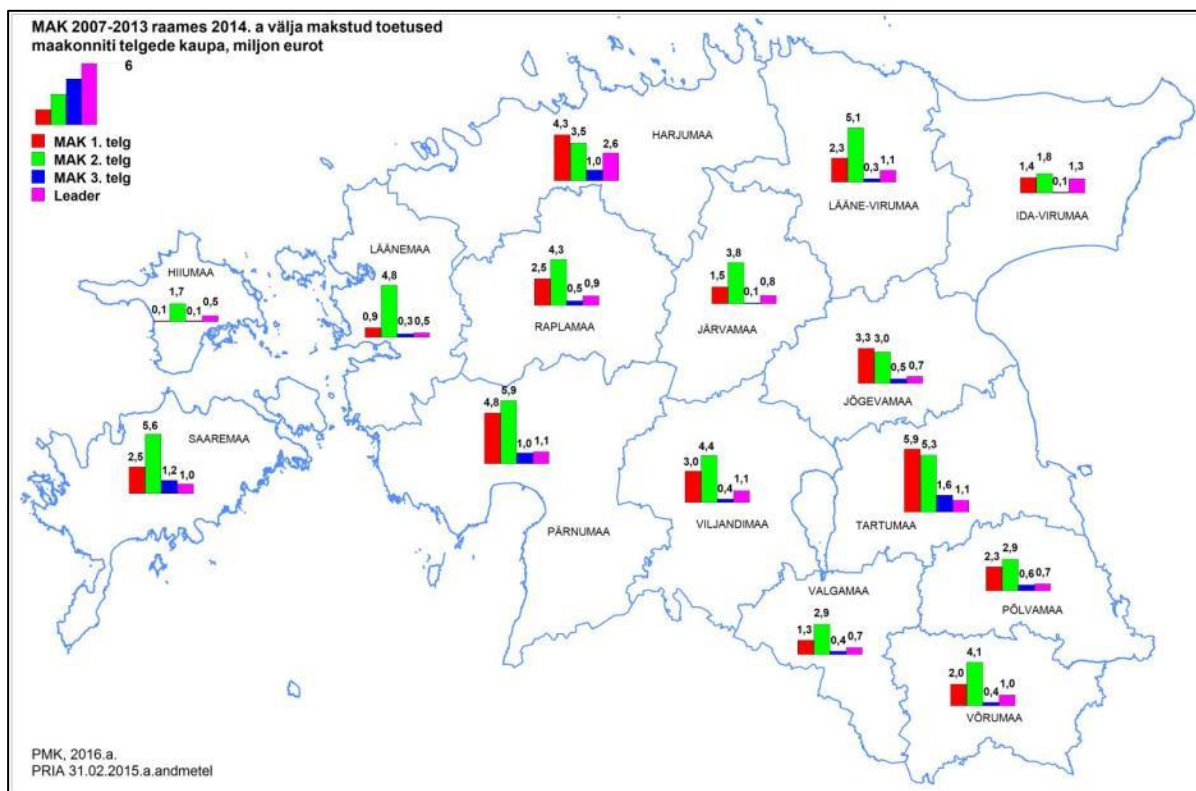
³ Üleminekutoetuste hulka kuuluvad põllumajanduskultuuri ja heinaseemne üleminekutoetus, ammlahma ja ute kasvatamise ning veise, piima ja ute üleminekutoetus

⁴ 1. telg on suunatud põllumajanduse ja metsanduse konkurentsivõime ja põllumajandusvaldkonna inimpotentsiaali arendamisele

telje⁵ toetusi maksti välja enim Pärnumaa ja Saaremaa põllumajandustootjatele – vastavalt 5,9 ja 5,6 mln eurot (2013. a vastavalt 5,8 ja 5,5 mln eurot) ja 3. telje⁶ meetmete raames maksti enim toetusi Tartumaa ja Saaremaa tootjatele – vastavalt 1,6 ja 1,2 mln eurot (2013. a vastavalt 1,9 ja 1,7 mln eurot).

2014. aastal LEADER-meetme⁷ raames uute taotluste vastuvõttu ei toimunud. Strategia elluviimiseks väljamakstud toetuse kogusumma on olnud läbi aastate suurim Harjumaal, kus toetuse kogusumma kasvas aasta- aastalt -2010. a 0,7 mln eurolt 2013. aastal 3,0 mln euroni ja vähenes 2014. aastal 2,6 mln euroni.

Joonis 2. MAK 2007-2013 raames väljamakstud toetuste jagunemine telgede kaupa 2014. aastal maakonniti (PRIA, 31.01.2015 andmetel)

MAK 2007-2013 2. telje meetmetoetuste jaotumine

MAK 2007-2013 2. telje väljamakstud toetuste kogusummast moodustasid 2014. aastal kõige suurema osa KSM (36%) ja MAHE (23%), järgnesid ESA (16%), LKT (8%), PLK (8%) ja NAM (6%). Muude toetuste osakaal kokku kõigist toetustest jäi kuni 1% piiresse.

MAK 2007-2013 raames väljamakstud toetuste kogusummas on 2. telje erinevate toetuste hulgas 2014. aastal sarnaselt eelnevatele aastatele KSM suurima osatähtsusega Jõgevamaa (68%; 2029 tuhat eurot) ja Lääne-Virumaa (63%; 3168 tuhat eurot) põllumajandustootjatel

⁵ 2. telje on suunatud mullastiku, eluslooduse, veekeskkonna, põllumajandusmaastike säilitamise ja parendamise ning maapiirkondade ja maamajanduse jätkusuutlikkuse tõstmisele

⁶ 3. telg on suunatud maapiirkondade elukvaliteedi parandamisele ja majandustegevuse mitmekesistamise soodustamisele, selleks toetatakse külade uuendamist ja arendamist ning maapiirkonna majandustegevuse mitmekesistamist

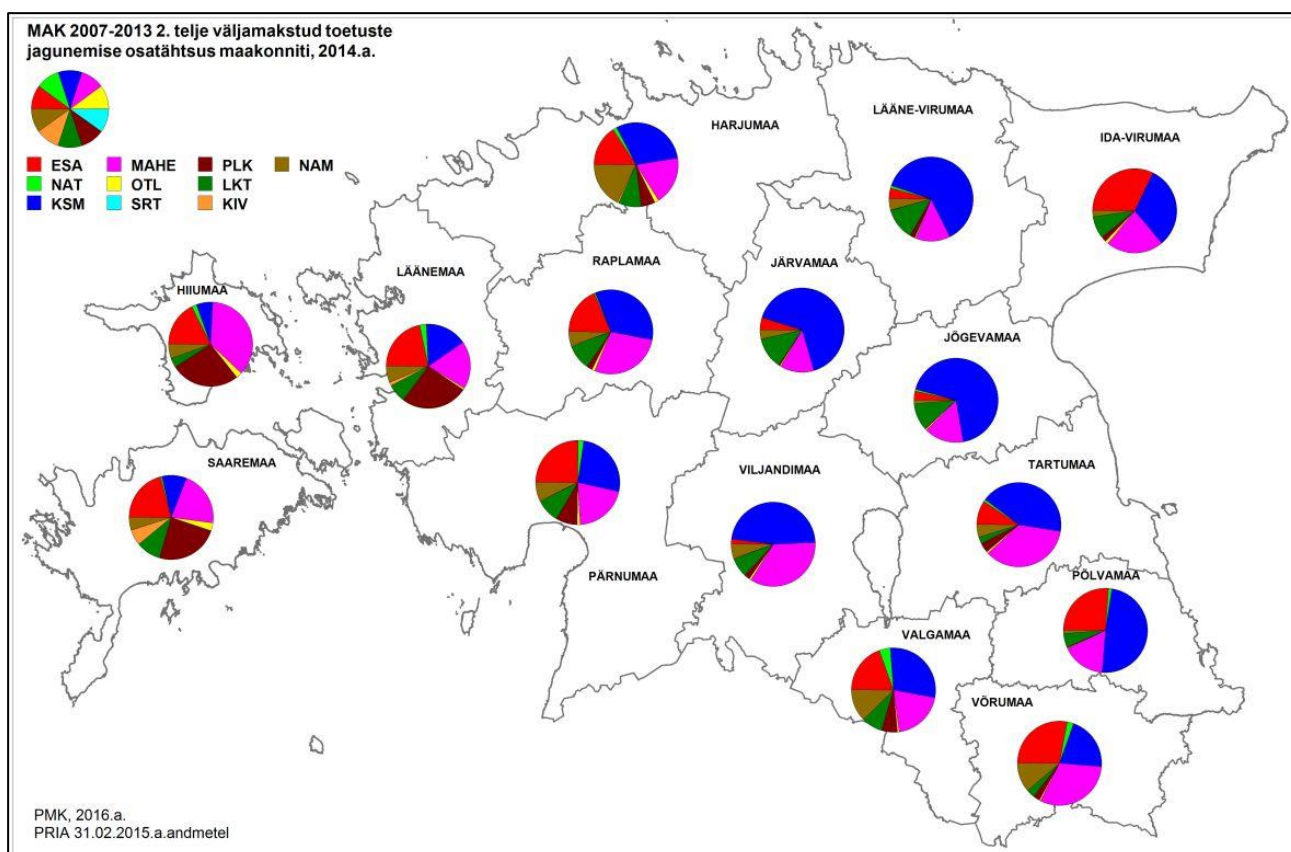
⁷ LEADER-meetme rakendamine koosneb piirkondlike arengustrateegiade koostamisest, kohalike tegevusgruppide arendamisest ja kohalike tegevusgruppide strateegiade elluviimisest

(Joonis 3). KSM osatähtsus on kõige väiksem Hiiumaal, moodustades 6% (111 tuhat eurot) kõikidest 2. telje toetustest.

MAHE toetuse osatähtsus maakondade lõikes on 2014. aastal suurim Hiiumaa (36%, 628 tuhat eurot) põllumajandustootjatel, järgnevad Tartumaa (35%; 1867 tuhat eurot) ja Viljandimaa (34%; 1511 tuhat eurot).

Poollooduslike kooslusi on teatud piirkondades rohkem, nagu näiteks Lääne-Eestis ja saartel, mistõttu on PLK hooldamise toetuse osakaal neis piirkondades suurem. 2014. aastal moodustas PLK toetus Hiiumaal 26% (462 tuhat eurot), Läänemaal 26% (1243 tuhat eurot) ja Saaremaal 24% (1352 tuhat eurot) 2. telje väljamakstud toetuste kogusummast.

Joonis 3. MAK 2007-2013 2. telje väljamakstud toetuste jagunemise osatähtsus (%) maakonniti 2014. aastal (PRIA, 31.01.2015 andmetel)

Erinevate toetuste lõikes (I, II sammu ja riiklikud toetused) on suurima 2014. aastal väljamakstud kogusummaga maakond Tartumaa (25,6 mln eurot; 2013. a 29,8 mln eurot), järgnevad Harjumaa (23,2 mln eurot; 2013. a 27,7 mln eurot) ja Pärnumaa (23,0 mln eurot; 2013. a 26,8 mln eurot).

ÜPP toetuste jaotumine põllumajandustootjate suurusgrupiti

ÜPP toetuste analüüsil määrati igale PRIA põllumajandusloomade ja põllumassiivide registris olevale tootjale (kellel oli maid ja/või loomi) tootmistüüp ja majanduslik suurus vastavalt Euroopa Liidu FADN tüpoloogiale. Põllumajandusettevõtte tootmistüübi määramise aluseks on

2010. aruandeaastast kasutusele võetud põllumajanduslike majapidamiste tüpoloogia⁸ (EL komisjoni määrus (EÜ) nr 1242/2008).

Majandusliku suuruse alusel jaotatakse tootjad kolme gruppi: väiketootjad (SKT 4000-25 000 €), keskmise suurusega tootjad (25 000-100 000 €) ja suurtootjad (üle 100 000 €). FADN metoodika järgi peetakse professionaalseteks põllumajandustootjateks neid tootjaid, kelle standardkogutoodang ületab 4000 eurot, sellest väiksemaid tootjaid (SKT kuni 4000 €) võib tinglikult nimetada hobitaludeks. Majanduslikul suurusgrupil ja suurusklassil põhinev toetuste täpsem jagunemine 2014. aastal on ära toodud vastavalt lisades 2 ja 3.

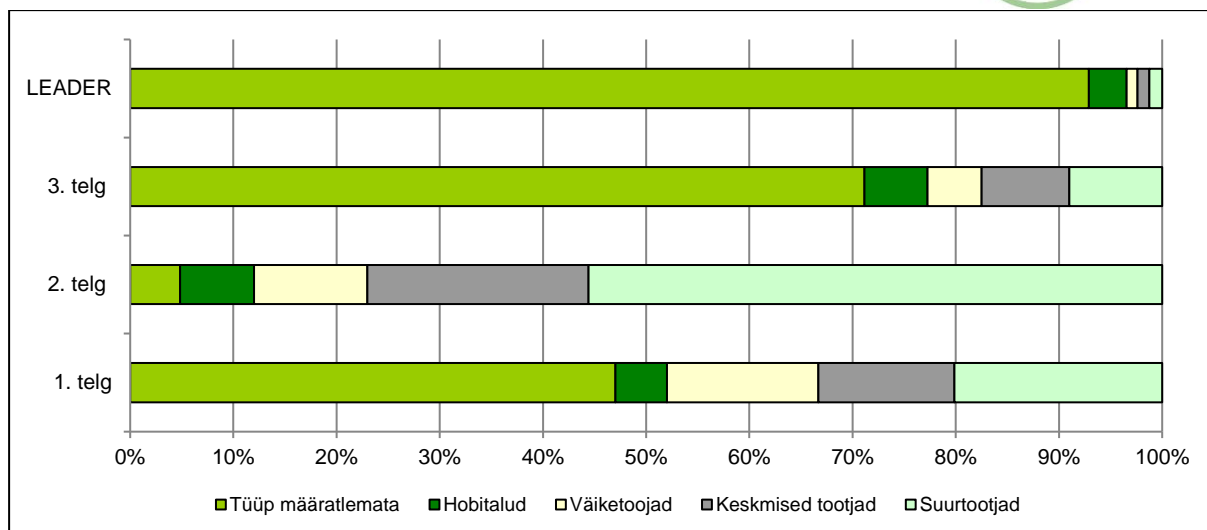
Suurtootjad said 2014. aastal I samba väljamakstud toetustest 58% ja II samba toetustest 34%, väiketootjad vastavalt 11% ja 11%. I samba toetused moodustasid 2014. aastal enam kui poole suurtootjatele makstavatest toetuste kogusummast (61%). Väiketootjatel oli vastav näitaja 49% ja keskmise suurusega tootjatel 52%. Riiklikud toetused olid 2014. aastal suurima osakaaluga FADN tüpoloogia järgi määratlemata tootjatel⁹ (50%).

Täpsemast II samba erinevate telgede ja LEADER-meetme analüüsist selgus, et 2014. aastal väljamakstud toetuste kogusummast on suurima osakaaluga 1., 3. telje ja LEADER-meetme puhul FADN tüpoloogia järgi määratlemata tootjad (vastavalt 47%, 71% ja 93% väljamakstud toetustest; Joonis 4). Majandusliku suurusega määratlemata tootjate suur osakaal tuleneb vastavate toetusmeetmete eripärasest. Nii näiteks rõhutavad 1. telje eesmärgid kolme erineva sektori arengut, mistõttu makstakse toetusi nii põllumajandustootjatele, erametsa valdajatele kui ka toiduainete töötlejatele. 3. telje meetmetega kaasajastatakse külade infrastruktuuri, kultuuri ja arhitektuuripärandit ning maapiirkondades mitmekesistatakse ettevõtlust ning LEADER-meede on kavandatud kohalike tegevusgruppide strateegiate elluviimiseks, mistõttu on põllumajandustootjate (kellele on võimalik määrata majanduslik suurus) osakaal toetuste saajate hulgas väike.

2. telje väljamakstud toetuste kogusummas suurima osakaaluga on suurtootjad (56% väljamakstud toetustest).

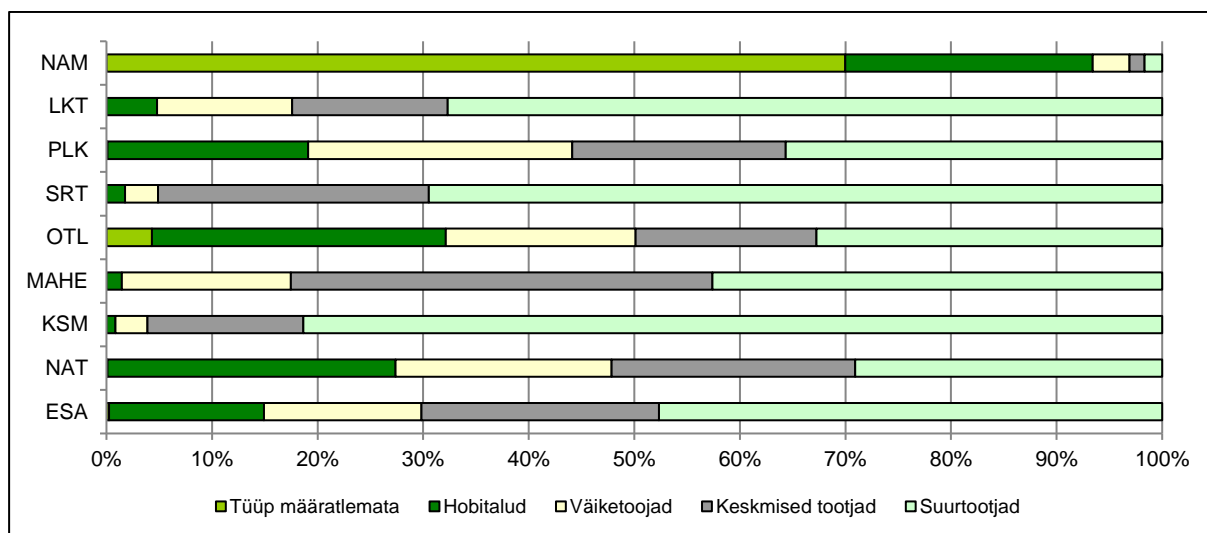
⁸ Põllumajanduslike majapidamiste liigituses on ettevõtte tootmistüübi ja majandusliku suuruse määramise aluseks standardkogutoodangu (SKT) väärtus eurodes

⁹ Tootjad, kellele on 2014. aastal PRIA poolt välja makstud toetusi, kuid kelle kohta puuduvad majandusliku suuruse määramiseks vajalikud algandmed (SKT väärtus eurodes, mis määratakse lähtudes hektarite ja loomade arvust selles majapidamises ning vastavatest standardtoodangu koefitsientidest)

Joonis 4. MAK 2007-2013 telgede ja LEADER-meetme raames väljamakstud toetuste jagunemine majandusliku suurusklassi alusel 2014. aastal (PRIA, 31.01.2015 andmetel) (FADN, 2015b)

MAK 2007-2013 2. telje meetmetoetuste jagunemise analüüs näitab, et 2014. aastal väljamakstud KSM toetuse kogusummast maksti enamus ehk 81% suurtootjatele (Joonis 5). Suurtootjatele on läinud ka suurem osa SRT (69%) ja LKT (68%) väljamakstud toetusest. MAHE toetuse väljamakstud kogusumma jaguneb peamiselt suurtootjate (43% kogusummast) ja keskmiste tootjate (40%) vahel. NAM toetus jaguneb peamiselt FADN tüpoloogia järgi määratlemata tootjate (70%) ja hobitalunike (23%) vahel, kuna vaid veerandik NAM tootjatest tegeleb põllumajandusliku tootmisega (2014. aastal deklareeris NAM taotlejatest oma põllumajandusmaid 23%).

Joonis 5. MAK 2007-2013 2. telje meetmetoetuste jagunemine majandusliku suurusklassi alusel 2014. aastal (PRIA, 31.01.2015 andmetel) (FADN, 2015b)

Võrreldes 2013. aastaga ei ole väljamakstud 2. telje meetmetoetuste jagunemises olulisi muutusi toimunud, suurtootjate osakaal väljamakstud toetuste kogusummast on vähenenud 1-8% võrra ning samavõrra on suurenenud väike- ja keskmise suurusega tootjate osakaal. Toimunud muudatuste põhjuseks võib olla pigem 5. aastase kohustusperioodi lõppemine kui suurtootjate üldarvu vähenemine.

ÜPP toetuste jaotumine tootmistüübiti

ÜPP I ja II samba väljamakstud toetuste jagunemist analüüsiti ka põllumajandustootjate tootmistüübi järgi. Eestis on kasutusel seitse tootmistüüpi: taimekasvatus¹⁰, aiandus¹¹, püsilikloomade kasvatamine¹², piimatootmine, loomakasvatus¹³, sea- ja linnukasvatus¹⁴ ja segatootmine¹⁵. Detailsemad andmed toetuste jagunemise kohta erinevate tootmistüüpidega ettevõtete vahel on ära toodud lisa 4.

Analüüsides tootmistüüpidega määratletud põllumajandustootjatele 2014. aastal väljamakstud põllumajandustoetusi, selgub, et taimekasvatajad ja piimatootjad on sarnaselt eelnevatele aastatele saanud võrreldes teiste tootmistüüpidega suurema osa toetustest. I samba väljamakstud toetuste kogusummast moodustab taimekasvatajate osakaal 48% (2013. 43%) ja piimatootjate osakaal 23% (2013. a 31%), II samba puhul vastavalt 28% ja 13%.

MAK 2007-2013 2. telje raames erinevate väljamakstud meetmetoetuste osakaal erineb tootmistüübiti oluliselt. 39% meetmetoetuste kogusummast makstakse taimekasvatusega tegelevatele põllumajandustootjatele, 22% piimatootmise ja loomakasvatusega tegelevatele põllumajandustootjatele. Kõige väiksema osakaaluga on olnud jätkuvalt aianduse- ja püsilikloomade tootmistüüp, mille osakaal on jäänud kahe tootmistüübi peale kokku 1% piiresse. Samuti on 1% osakaaluga sea- ja linnukasvatus. Eelpoolnimetatud tootmistüüpe iseloomustab vähene (üldjuhul) põllumajandusmaa pindala ja spetsiifiliste meetmetoetuste puudumine MAK 2007-2013 programmiperioodil.

MAK 2007-2013 2. telje väljamakstud toetuste osakaal kogusummast sõltub erinevatel tootmistüüpidel suuresti antud meetmetoetuste eripärast ehk siis sellest kas meede on suunatud pigem taime- või loomakasvatajatele. Nii selgub täpsemal analüüsil, et 2014. aastal väljamakstud KSM toetus makstakse peamiselt taimekasvatuse- (54% kogusummast) ja piimatootmisega (30%) tegelevatele tootjatele (Joonis 6). Samuti on suur taimekasvatajate osakaal SRT puhul, kus väljamakstud toetuse kogusummast 67% läheb taimekasvatuse- ja 24% segatootmisega tegelevatele tootjatele.

Selliste meetmete puhul (LKT, OTL ja MAHE toetatavad loomad), kus toetust makstakse loomapõhiselt, on ka vastavate tootmistüüpide osakaal suurem. Nii on 2014. aastal väljamakstud LKT kogusummast makstud 58% piimatootmisega ja 23% loomakasvatusega tegelevatele tootjatele ning MAHE toetuse puhul vastavalt piimatootmisega 9% ja loomakasvatusega tegelevatele tootjatele 46% kogusummast.

¹⁰ Taimekasvatus – teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine, üldine taimekasvatus

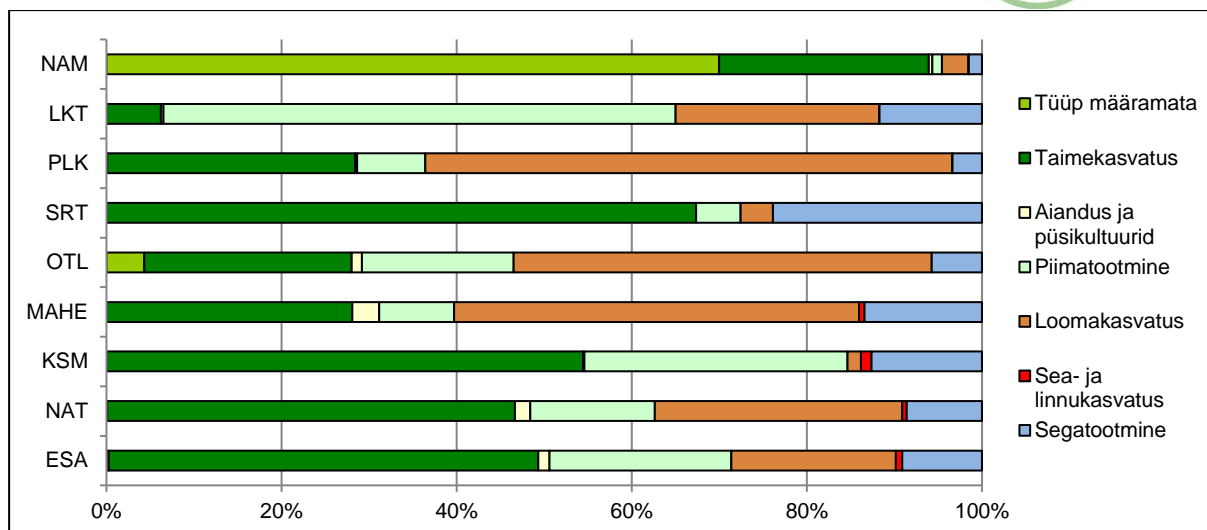
¹¹ Aiandus - aiandus katmikatalal, avamaal, muu aiandus (k.a puukoolid)

¹² Püsilikloomade kasvatamine – puuviljakasvatus, erinevate püsilikloomade kasvatamine

¹³ Loomakasvatus – lihavesi-, piima- ja lihavesisekasvatus, lamba- ja kitsekasvatus, muud karjatatavad loomad

¹⁴ Sea- ja linnukasvatus ja erinevate teratoiduliste kasvatamine

¹⁵ Segatootmine - segataimekasvatus (põllukultuurid, aiandus, püsilikloomade kasvatamine), segaloomakasvatus - peamiselt karjatatavad loomad või peamiselt karjatatavad loomad või peamiselt teratoidulised, segataimekasvatus, lisaks karjatatavad loomad, muud taime- ja loomakasvatuse kombinatsioonid

Joonis 6. MAK 2007-2013 2. telje meetmetoetuste jagunemine tootmistüübi alusel 2014. aastal (PRIA, 31.01.2015 andmetel) (FADN, 2015b)